

مطالعه ی نظری تعدادی از مشتقات ایمیدازو[a-۲,۱]پیریمیدین: بهینه سازی ساختار، مکانیسم

و طيف سنجي

مریم خاشی*۱، صفرعلی بیرم آبادی۲، ابوالقاسم داودنیا۲، نیلوفر وفایی نژاد۲

باشگاه پژوهشگران جوان و نخبگان، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران اگروه شیمی، واحد مشهد، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

تاريخ ثبت اوليه:١٣٩٩/١٩/١٥، تاريخ دريافت نسخه اصلاح شده:١٣٩٩/١٩/١١ ، تاريخ پذيرش قطعي:١٣٩٩/١٠/٢

چکیدہ

در این تحقیق، از محاسبات نظریه تابعیت چگالی، برای بهینه سازی ساختاری مشتقاتی از ایمیدازو[۲,۱–۵]پیریمیدین و مقایسه ی داده های نظری و تجربی طیف های NMR و FTIR استفاده شد. تمام ساختارها با استفاده از روش محاسباتی (G(d,p)-8+3LYP/6-31+4 بهینه شدند. مقایسه سطح انرژی نشان داد که پیوند هیدروژنی می تواند نقش بسزایی در پایداری ایزومرها داشته باشد. همچنین، انرژی فعال سازی، ثابت تعادل و ثابت سرعت برای سه واکنش توسط بررسی سطح انرژی حالت گذار محاسبه شد. بررسی انرژی فعال سازی و همچنین ثابت سرعت نشان داد که ایزومرهای دارای عامل استر سریع تر از ایزومرهای دارای عامل اسید کربوکسیلیک در واکنش های جانشینی هسته دوستی آسیل شرکت می کنند. همچنین، مقایسه ی داده های نظری و تجربی طیف های NMR و FTIR، تطابق خوبی را با داده های تجربی نشان دادند.

واژه های کلیدی: نظریه تابعیت چگالی، نوآرایی دیمروث، ایمیدازو[۲٫۱–۵]پیریمیدین، واکنش جانشینی هسته دوستی آسیل

۱. مقدمه

در سال های اخیر مطالعات وسیعی بر روی مشتقات ایمیدازو[۵-۲٫۱]پیریمیدین انجام شده است. حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین را می توان هم از واکنش حلقه زایی بر روی حلقه ی ایمیدازول و هم بر روی حلقه ی پیریمیدین به دست آورد [۶–۱]. مشتقات ایمیدازو[۲٫۱–۵]پیریمیدین خواص بیولوژیکی خوبی را نظیر ضد قارچ، ضد باکتری، ضد التهاب و بازدارنده از آنزیم از خود نشان

تلفن:E-mail: maryamkhashi@mshdiau.ac.ir پست الکترونیک: E-mail: maryamkhashi@mshdiau.ac.ir

^{*}**عهده دار مکاتبات:** مریم خاشی

نشانی: گروه شیمی، دانشگاه آزاد اسلامی، مشهد، ایران

دادند [۱۰-۷]. مطالعات نظری متعددی بر روی این نوع ترکیبات انجام شده است [۱۴–۱۱]. در سال ۲۰۱۸ تعدادی از مشتقات ایمیدازو[۲٫۱–۵]پیریمیدین توسط سه مسیر سنتز شدند [۱۵]. در یک مسیر، ترکیبات ایمیدازو[۲٫۱–۵]پیریمیدین با گروه عاملی استر سنتز شدند که در ادامه در حضور کلرید کلسیم به عنوان باز ضعیف و واکنشگر آمین، گروه عاملی استر به آمید تبدیل شد. اما در مسیر دیگر، با استفاده از شرایط باز قوی تر مانند سدیم هیدروکسید، نوآرایی دیمروث رخ داد و گروه عاملی استر به اسید به کربوکسیلیک تبدیل شد. نوآرایی دیمروث توسط نشاندار کردن اتم نیتروژن در حلقه ی ایمیدازول به اثبات رسید. در ادامه، گروه عاملی اسید کربوکسیلیک تبدیل شد. نوآرایی دیمروث توسط نشاندار کردن اتم نیتروژن در حلقه ی ایمیدازول به اثبات رسید. در ادامه، گروه عاملی اسید کربوکسیلیک در حضور واکنشگرآمین به عامل آمید تبدیل شد. در مسیر سوم هم مشتقاتی از ایمیدازو[۲٫۱– ۵]پیریمیدین با عامل آمید توسط باز ضعیف مشابه مسیر اول سنتز شدند. ساختار تمام ترکیبات به دست آمده توسط طیف سنجی تایید شد.

در این تحقیق، مشتقاتی از ایمیدازو[۲٫۱-۵]پیریمیدین به همراه واکنش جانشینی هسته دوستی آسیل از مرجع [۱۵] انتخاب شدند (شکل ۱). ساختار هندسی تمام ایزومرها بهینه سازی شد. ساختار حالت گذار برای هر واکنش پیشنهاد شد و مورد ارزیابی قرار گرفت و انرژی ها محاسبه شدند. همچنین داده های طیفی نظری و تجربی با هم مقایسه شدند.

شکل ۱. مسیرهای انتخابی جهت بررسی نظری تعدادی از مشتقات ایمیدازو[۵-۲,۱]پیریمیدین

هر سه واکنش از نوع جانشینی هسته دوستی آسیل می باشند. واکنش های شماره ی ۱ و ۳ در مقاله ی اشاره شده انجام شده بود تا دو مشتق از ایزومرهای نوآرایی دیمروث سنتز شوند. به طوری که، با نشان دار کردن اتم نیتروژن قابل شناسایی بودند. همچنین، ایزومر ۳ در محیط بازی قوی مانند: محلول سدیم هیدروکسید در اتانول نوآرایی دیمروث را انجام داد و به ایزومر ۵ تبدیل شد. ایزومرهای ۱و۴ و همچنین ایزومرهای ۳و۵، ایزومرهای حاصل از نوآرایی دیمروث می باشند. از طرفی، واکنش شماره ی ۲ پیشنهادی بوده و در مقاله گزارش نشده است. هدف از پیشنهاد این واکنش، محاسبه ی انرژی فعال سازی آن و مقایسه ی سینتیکی مسیر سنتزی ۲ با ۳ می باشد.

۲. روش های محاسباتی

تمامی ساختارهای گزارش شده در این تحقیق توسط نرم افزار گوسین ۰۹ (Gaussian 09) و با استفاده از نظریه ی تابعیت چگالی (Density Functional Theory) به روش محاسباتی B3LYP/6-31+G(d,p) در فاز حلال متانول در مدل PCM بهینه سازی شدند. حالت گذار برای هر واکنش توسط مدل QST3 بررسی شد. داده های نظری NMR در حلال کلروفرم به دست آمدند.

۳. نتايج و بحث

۳-۱. پارامترهای هندسی

بهینه سازی ساختار در دو گونه ی ۱ و ۴ اطلاعات خوبی را در ارتباط با طول پیوندها و زوایا داده است (شکل۲).

شکل ۲. ساختار بهینه ی ایزومرهای ۱ و٤

همان طور که در جدول (۱) مشاهده می شود، طول پیوندها و زوایا در هر دو گونه تقریبا یکسان است. به طور مثال: طول پیوند دو گانه ی OT=C1 برای هر دو ایزومر حدود Å ۲۲/۱ می باشد که با مقدار استاندارد Å ۲۲/۱ مطابقت دارد. همچنین، طول پیوند C5=C6 در حلقه ی آروماتیک بنزن حدود Å ۴۰/۱ می باشد که با مقدار استاندارد آن مطابقت دارد. طول پیوند ساده ی 03–29 حدود Å ۳۶/۱ می باشد که به دلیل اثرات الکترون دهندگی گروه CH3ه و رزونانس با حلقه ی بنزن این مقدار به دست آمده است. بررسی زوایا در دو ایزومر ۱ و ۴ نشان می دهد که حلقه ی بنزن به اندازه ی حدود ۴۰ درجه با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین در هر دو ایزومر زاویه دارد (01–25–23) همچنین، استخلاف استری در ساختار اول حدود ۱۰ درجه (01–112–112) و در ساختار دوم حدود ۲۲ درجه (02–212–212) با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین اختلاف زاویه دارد. نتایج نشان می دهند که، حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین مسطح بوده و با دو گروه عاملی مسطح دیگر یعنی عامل استر و فنیل زاویه می سازد.

	زاویه دو وجهی (°) در ایزومر			زاويه ("		طول پیوند (Å) در ایزومر		
٤	1	زاويه دو وجهى	٤	1	اتم	5-35-3 E	1	اتم
١٧٩/٨	١٨٠	C1-N2-C4-N3	110/7	117/۴	C1-N2-C4	1/11	1/171	C1-N2
1VF/A	- 1VA/Y	C4-N3-C12-C13	۱۳۱/۸	٨٢٢	N2-C4-N3	1/176	1/45	N2-C4
-97/90	-A/1	C12-C13-O2-C15	111/16	11-/A	N1-C4-N3	1/17	1/F1	C4-N1
- 197/ 1	1٧٨/۶	N1-C11-C12-C13	1999/1	111/0	C11-C12-C13	١/۴٠	1/11	C4-N3
	١٨٠	N1-C3-C2-C5	18.18	111/1	C12-C13-O2		1/17	N3-C12
W٠	ιλ.	N2-C1-C2-C5	180/8	190/9	C13-O2-C15	1/49	1/179	C12-C11
- 11/4/0	11/4/17	C2-C5-C10-C9	11./7	1.9/9	O2-C15-C14	1/75	1/17	C11-N1
- 1V9/A	174/4	C5-C10-C9-O3	۱۳۱/۴	119/4	N3-C12-C13		1/17	N1-C3
- •/Y	•/A	C10-C9-O3-C16	۱۲۰	۱۲.	C2-C5-C10	1/TA	1/17	C3-C2
	•/٩	C3-H2-C11-H7	1996/1	199/1	C10-C9-O3	ነ/ቶለ	1/FA	C2-C5
177/V	-1./0	C11-H7-O1-C13	114/4	114/4	C9-O3-C16	١/۴٠	1/4.	C5-C6
۳۹/۵	-4.11	C2-C3-C5-C10				١/۴٠	1/4.	C9-C10
1017/A	-1•/A	C11-C12-C13-O1				1/179	1/179	C9-O3
-11/A	189/8	C11-C12-C13-O2				1/97	1/67	O3-C16
						١/٠٩	1/•9	C16-H13
						١/ • ٨	١/ • ٨	C8-H5
						٧١٠	١/ • ٨	C1-H1
						٧٠٨	٧.٧	C11-H7
						ነ/۴۶	1/FA	C12-C13
						1/11	1/17	C13-O1
						1/75	1/174	C13-O2
						1/49	1/49	O2-C15
							۲/۸۰	O1-H7

جدول۱. پارامترهای ساختاری بهینه شده ایزومرهای ۱ و٤

ساختار دو ایزومر ۳ و ۵ هم به همین ترتیب بهینه سازی شده و مورد بررسی قرار گرفته است (شکل ۳).

شکل۳. ساختارهای بهینه شده ی ایزومرهای ۳وه

این دو ایزومر از واکنش جانشینی هسته دوستی آسیل اتیل متیل آمین به عامل استری در ایزومرهای ۱ و ۴ سنتز شده بودند و دارای یک عامل آمید هستند. جدول پارامترهای ساختاری آن ها در ادامه ی متن آمده است. بهینه سازی ساختار در دو ایزومر ۳ و ۵ اطلاعات خوبی را در ارتباط با طول پیوندها و زوایا داده است. همان طور که در جدول (۲) مشاهده می شود، طول پیوندها و زوایا در هر دو ایزومر تقریبا یکسان است. به طور مثال: طول پیوند دوگانه ی O1=C13 برای هر دو ایزومر حدود Å ۲۰/۱ می باشد که با مقدار استاندارد Å ۲۰/۱ مطابقت دارد. همچنین، طول پیوند 60=C5 در حلقه ی آروماتیک بنزن حدود Å ۲۰/۱ می باشد که با مقدار استاندارد آن مطاقت دارد. طول پیوند ساده ی 20–29 در حلقه ی آروماتیک بنزن حدود Å ۲۰/۱ می باشد که با مقدار استاندارد آن مطاقت دارد. طول پیوند ماده ی 20–29 در حلقه ی آروماتیک بنزن حدود Å ۲۰/۱ می باشد که با دهد که در ایزومر ۳ حلقه ی بنزن با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین به اندازه ی حدود ۲۰ می باشد. بررسی زوایا در دو ایزومر ۳ و ۵ نشان می مهدین، استخلاف استری با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین به اندازه ی حدود ۲۰ درجه زاویه دارد (10–25–22–23). دوم حدود ۵۵ در ایزومر ۳ حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین در ساختار اول حدود ۳۱ درجه داره دارد (10–25–22–23). دوم د که در ایزومر ۳ حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین در ساختار اول حدود ۳۱ درجه داره دارد (10–25–22–23). دوم د ۵۵ در مور با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین در ساختار اول حدود ۳۱ درجه داره دارد (10–25–22–23). درود به همچنین، استخلاف استری با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین در ساختار اول حدود ۳۱ درجه (10–25–23) و در ساختار دوم حدود ۵۵ درجه اختلاف زاویه دارد (14–213–212). نتایج نشان می دهند که، حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین مسطح بوده به

بهینه سازی ساختار ۶ نشان می دهد که، طول پیوند دو گانه ی O1=C13 حدود ۸ ۱/۲۳ می باشد که با مقدار استاندارد آن مطاقت مطابقت دارد. همچنین، طول پیوند C6=C6 در حلقه ی آروماتیک بنزن حدود ۸ ۱/۴۰ می باشد که با مقدار استاندارد آن مطاقت دارد. طول پیوند ساده ی O3-C9 حدود ۸ ۱/۳۶ می باشد. بررسی زوایا در ترکیب نشان می دهد که حلقه ی بنزن به اندازه ی حدود ۴۰ درجه با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین زاویه دارد (C3-C2-C2-C10). همچنین، استخلاف اسید کربو کسیلیک حدود ۱/۰ درجه با حلقه ی ایمیدازوپیریمیدین زاویه دارد (C13-C1-C10). همچنین، استخلاف اسید کربو کسیلیک حدود ۱/۰ مسطح بوده به طوری که با استخلاف های متصل به آن زاویه می سازد (شکل ۴).

شکل ٤. ساختار بهينه شده ي ترکيب ٦

رەر	°) در ایزو	زاویه دو وجهی (ر ایزومر	زاويه (°) د	طول پیوند (Å) در ایزومر		
0	٣	اتم	0	٣	اتم	0	٣	اتم
•/•۴	11/4/4	C1-N2-C4-N3	117/۴	117/17	C1-N2-C4	۲۳۷	۲۳۷	C1-N2
171/2	- 1Vð/9	C4-N3-C12-C13	111/8	1 1 V/A	N2-C4-N3	1/14	1/10	N2-C4
-11/4	- 1V/ 1	C12-C13-N4-C16	111	11./9	N1-C4-N3	1/10	141	C4-N1
- W•/۶	11/5/0	N1-C11-C12-C13	١٣٣/٧	111/A	C11-C12-C13	1/191	VIL	C4-N3
	174/8	N1-C3-C2-C5	119/0	۱۲۰/۷	C12-C13-N4	1/24	٧٣٧	N3-C12
κ.	- 11/9/9	N2-C1-C2-C5	110/9	110/4	C13-N4-C16	1/14	1/17	C12-C11
۳٩/۵	-8.11	C3-C2-C5-C10	1117/9	111/9	N4-C16-C15	1/19	VTY	C11-N1
- 11/9/14	174/4	C5-C10-C9-O2	111/0	111/1	C3-C2-C5		VTY	N1-C3
- •/A	•/V	C10-C9-O2-C14	١٢.	۱۲.	C2-C5-C10	۱/۳۸	VTY	C3-C2
154/1	-۳\/۴	C11-C12-C13-O1	199/1	199/1	C10-C9-O2	1/164	1/164	C2-C5
-۳۵/۳	114/6	C11-C12-C13-N4	114/4	114/4	C9-O2-C14	1/6.	1/4.	C5-C6
-79/0		N1-C11-C13-O1				٧۴٠	٧۴٠	C9-C10
						VTV	۲۶	C9-O2
						VFT VFT		O2-C14
						٧٠٩	V·A	C14-H9
						٧٠٨	٧٠٨	C8-H5
						٧.٩	٧٠٩	C1-H1
						٧٠٨	٧٠٨	C11-H7
						1/199	Vð·	C12-C13
						٥٢٧	1/10	C13-O1
						1/119	۱/۳۶	C13-N4
						1/197	VFY	N4-C16
							۲/۹۰	O1-H7

جدول۲. پارامترهای ساختاری بهینه شده ایزومرهای ۳ و ٥

۲-۳. محاسبه سطح انرژی

مقایسه ی سطح انرژی به دست آمده از بهینه سازی ترکیبات بر حسب کیلوکالری بر مول نشان می دهد که، از بین دو ایزومر ۱ و۴، ایزومر ۴ به اندازه ی ۲۵۸/۷۹/ kcal/mol، پایدارتر از ایزومر ۱ می باشد. همچنین، مقایسه ی سطح انرژی دو ایزومر ۳ و ۵ نشان می دهد که، ایزومر ۵ هم به اندازه ی ۲۵۹/۴۵ kcal/mol پایدارتر از ایزومر ۳ است. نزدیکی اتم ۵۱ به اتم H₂ و تشکیل پیوند هیدروژنی، می تواند دلیلی بر پایداری بیشتر این ایزومر ها باشد.

IR. بررسی داده های تجربی و نظری طیف

سه ترکیب ۱ و ۳ و ۶ جهت بررسی طیفی انتخاب، و داده های نظری طیف IR آن ها در جدول (۳) آورده شده است. بررسی طيف نظري IR مربوط به ساختار **(،** دو فركانس كششي قوى را نشان مي دهد. مطابق با جدول (٣)، فركانس كششي ¹-cm ۱۲۴۲ مربوط به پیوند C13-O2 و فرکانس کششی ^۱-۱۷۰۶ cm مربوط به پیوند C13=O1 می باشد. فرکانس کششی گروه کربونیل (C=O) در استرها در محدوده ی ¹-۱۷۳۰ -۱۷۵۰ می باشد. مزدوج شدن گروه کربونیل با پیوند دوگانه و پدیده ی رزونانس یکی از عوامل مهم در کاهش فرکانس کششی گروه کربونیل است. در این ترکیب، عامل استری متصل به حلقه ی آروماتیک می باشد که خود می تواند دلیلی بر کاهش فرکانس به ^۱-۱۷۰۶ باشد. بررسی دیگر داده های نظری IR در جدول (۳)، مطابقت خوبی را برای داده ی نظری با مقدار استاندارد آن ها نشان می دهد. به طور مثال: فرکانس کششی پیوند C14-H10 از نوع آلیفاتیک در ناحیه ی ۲۰۴۸ cm⁻¹ و فرکانس کششی پیوند H5-C8 از نوع آروماتیک در ناحیه ی ^۲-۳۲۱۴ cm ظاهر شده اند. همچنین، پیوند C4=N3 فرکانس ۱۵۷۰ cm را نشان داده است. بررسی طيف نظري IR مربوط به ساختار ۳، فركانس هاي كششي قوى تا متوسطى را از لحاظ شدت نشان مي دهد. مطابق با جدول (۳)، فرکانس کششی ۱۲۶۴ cm⁻¹ مربوط به پیوند O2–C9 و فرکانس کششی ¹-۱۶۳۱ مربوط به پیوند C13=O1 می باشد. فرکانس کششی گروه کربونیل (C=O) در آمیدها در محدوده ی ۱۹۳۰–۱۹۸۰ ظاهر می شود. بررسی دیگر داده های نظری IR در جدول(۳)، مطابقت خوبی را برای داده ی نظری با مقدار استاندارد آن ها نشان می دهد. به طور مثال: فرکانس کششی پیوند H10-H12 از نوع آلیفاتیک در ناحیه ی ۳۰۳۲ cm⁻¹ و فرکانس کششی پیوند C8-H5 از نوع آروماتیک در ناحیه ی ¹⁻۳۲۱۴ cm ظاهر شده اند. همچنین، پیوند C4=N3 فرکانس ¹⁻۱۵۶۸ را نشان داده است. بررسی طیف نظری IR مربوط به ساختار ٦، فرکانس های کششی قوی تا متوسطی را از لحاظ شدت نشان می دهد. فرکانس کششی ¹-۱۱۴۲ دربوط به پیوند O2–C13 و فرکانس کششی ۱۷۲۲ cm⁻¹ مربوط به پیوند C13=O1 می باشد. فرکانس کششی گروه کربونیل (C=O) در اسیدهای کربوکسیلیک در محدوده ی ۱۷۰۰ -۱۷۲۵ ظاهر می شود. بررسی دیگر داده های نظری IR، مطابقت خوبی را برای داده ی نظری با مقدار استاندارد آن ها نشان می دهد. به طور مثال: فرکانس کششی پیوند C14-H10 از نوع آلیفاتیک در ناحیه ی ^۲-۳۰۳ cm و فرکانس کششی پیوند C8-H5 از نوع آروماتیک در ناحیه ی ¹⁻۳۲۱۳ cm ظاهر شده اند. همچنین، ییوند C4=N3 فرکانس I۵۷۱ cm⁻¹ را نشان داده است.

ر ساختار (cm ⁻¹)	ti		
۶	٣	١	يوند
		1.41	C15-O2
1142		1242	C13-O2
1094	1090	1004	C11-C12
1011	1094	104.	C4=N3
1877	1988	1977	C8=C9
1929	1989	1938	C6=C7
1991	1997	1998	C2=C3
1771	1984	۱۷۰۶	C13=O1
		****	C16-H13
۳. ۳۲	۳۰۳۲	۳.۴۸	C14-H10
	۳.۴.	4.95	C15-H11
**1*	**115	441F	C8-H5
4261	****	****4	C3-H2
4169	۳۳.۲	44.5	C11-H7
	4.40		C17-H16
	5.01		C16-H14
* V01			OH

جدول۳. فرکانس های کششی نظری طیف IR

¹³CNMR و HNMR المات الم

طیف نظری HNMR¹ ساختار ۱، پیک هایی را در ناحیه ی pm ۲–۱۵ نشان می دهد. این پیک ها مربوط به پروتون های آلیفاتیک گروه متیل (C14–H8,9,10) می باشد که مطابقت خوبی را با مقدار تجربی آن نشان داده است (جدول ۴). پیک های ناحیه ی pm ۵–۳ = δ مربوط به پروتون های –OCH² و OCH³ می باشند که به دلیل اتصال اتم کربن به اتم اکسیژن H3, H4, الکترونگاتیو به سمت میدان ضعیف تر جابه جا شده اند. پروتون های ناحیه ی mm ۸–۷ هربوط به حلقه ی بنزن (, H4, H4 H5, H6) و پروتون های ناحیه ی مربوط به پروتون های تاحیه ی H5, H6 می باشند که به دلیل اتصال اتم کربن به اتم اکسیژن H5, H6 (H1, H2, H7) و پروتون های ناحیه ی هتروسیکل ایمیدازوپیریمیدین (H1, H2, H7) و باشند. داده های حلقه ی هتروسیکل ایمیدازوپیریمیدین (H1, H2, H7) می باشند. داده های ناحیه ی معروفی می باشند می دهد که مطابقت خوبی را با داده های نظری می باشند. داده های H5, H6 تجربی این ترکیب، تعداد ۱۶ نوع کربن را نشان می دهد که مطابقت خوبی را با داده های نظری دارد. به طور مثال: C13=O1 در طیف تجربی در ناحیه ی حدود M7 ما ۲۶ دیده شده است که با مقدار M7 نظری مطابقت خوبی را نشان می دهد. همچنین، O3–C9 بعد از کربن گروه کربونیل مقدار جا به جایی شیمیایی بیشتری را نشان می دهد. در طیف تجربی مقدار ۱۶۰ ppm و در داده های نظری مقدار ۱۵۸ ppmرا نشان داده است. دلیل جا به جایی این کربن به سمت میدان های کم الکترون به دلیل الکترونگاتیوی بالای اکسیژن می باشد.

طیف نظری HNMR ساختار ۳، پیک هایی را در ناحیه ی δ=۱–۲ ppm نشان می دهد. این پیک ها مربوط به پروتون های آلیفاتیک گروه متیل (C17–H16,17,18) می باشد که مطابقت خوبی را با مقدار تجربی آن نشان داده است. پیک های ناحیه ی δ= ۳-۵ ppm و NCH3 و NCH3 و -NCH3 می باشند که به دلیل اتصال کربن به اتم های δ= ۳-۵ ppm اکترونگاتیونیتروژن و اکسیژن به سمت میدان ضعیف تر شیفت پیدا کرده اند. پیک های ناحیه ی δ= V-Λ ppm مربوط به پروتون های حلقه ی بنزن (H3, H4, H5, H6) و پیک های ناحیه ی δ= ۸-۹ ppm مربوط به پروتون های حلقه ی هتروسیکل ایمیدازوپیریمیدین (H1, H2, H7) می باشند. داده های 13CNMR تجربی این ترکیب، تعداد ۱۷ نوع کربن را نشان می دهد که مطابقت خوبی را با داده های نظری دارد. به طور مثال: C13=O1 در طیف تجربی در ناحیه ی حدود ۱۶۳ ppm دیده شده است که با مقدار ۱۶۱ ppm نظری مطابقت خوبی را نشان می دهد. همچنین، C2–C2 بعد از کربن گروه کربونیل مقدار جا به جایی شیمیایی بیشتری را نشان می دهد. در طیف تجربی مقدار 🛛 ۱۹۰ ppm و در داده های نظری مقدار ۱۵۷ ppm ۱۵۷ را نشان داده است. طیف نظری HNMR^۱ ساختار **0**، پیک هایی را در ناحیه ی δ=۱-۲ ppm نشان می دهد. این پیک ها مربوط به پروتون های آلیفاتیک گروه متیل (C17−H16,17,18) می باشد که مطابقت خوبی را با مقدار تجربی آن نشان داده است. پیک های ناحیه ی δ= ۳−۵ ppm مربوط به پروتون های NCH3– و NCH2– و OCH3– می باشند که به دلیل اتصال کربن به اتم های نیتروژن و اکسیژن الکترونگاتیو به سمت میدان ضعیف تر شیفت پیدا کرده اند. پیک های ناحیه ی δ= ν-۸ ppm مربوط به حلقه ی بنزن (H3, H4, H5, H6) و پیک های ناحیه ی δ= ۸-۹ ppm مربوط به پروتون های حلقه ی هتروسیکل ایمیدازوپیریمیدین (H1, H2, H7) می باشد. داده های ¹³CNMR تجربی این ترکیب، تعداد ۱۷ نوع کربن را نشان می دهد که مطابقت خوبی را با داده های نظری دارد. به طور مثال: C13=O1 در طیف تجربی در ناحیه ی حدود ۱۶۱ ppm دیده شده است که با مقدار ۱۵۸ ppm نظری مطابقت خوبی را نشان می دهد. همچنین، C2–C2 بعد از کربن گروه کربونیل مقدار جا به جایی شیمیایی بیشتری را نشان می دهد. در طیف تجربی مقدار ۱۶۰ ppm و در داده های نظری مقدار ۱۵۷ ppm را نشان داده است.

بررسی داده های تجربی HNMR^۱ در دو ایزومر ۳ و ۵ که هر دو ایزومرهای نوآرایی دیمروث می باشند، نشان از تفاوت محسوس جا به جایی شیمیایی در اتم H₂ دارند. مقدار جا به جایی شیمیایی تجربی اتم H₂ در ایزومر ۳ برابر ۸/۵۸ ppm و برای ایزومر ۵ برابر ۸/۹۰ ppm ۸/۹۰ ثبت شده است. این تفاوت در داده های نظری HNMR^۱ این دو ایزومر هم دیده می شود. مقدار جا به جایی شیمیایی نظری اتم H₂ در ایزومر ۳ برابر ۹/۰۹ ppm و برای ایزومر ۵ برابر ۹/۹۱ می باشد. بررسی ساختار بهینه شده ی این دو ترکیب نشان می دهد که، در ایزومر ۵ اتم H₂ با O1 در گروه کربونیل پیوند هیدروژنی دارد به طوری که در ایزومر ۳ این امکان وجود نداشته در نتیجه مقدار جا به جایی شیمیایی اتم H₂ در ایزومر ۵ بیشتر و به سمت ناحیه ی کم الکترون تر است.

¹ HNMR						¹³ CNMR								
	۱		۲	,	0	1		1	١	٣		0	0	
اتم	تجربى	نظرى	تجربى	نظرى	تجربى	نظرى	اتم	تجربى	نظرى	تجربى	نظرى	تجربى	نظرى	
H1	٨/٩٠	٩/١٦	٨/٨۴	۹/۱۵	٩/۶٨	۹/۱۶	C1	101/20	104/11	101/**	197/01	101/ • •	194/	
H2	A/ 2V	٩/٠٢	1/21	٩/٠٢	٨/٩٠	٩/٩١	C2	175/9.	189/09	175/ • •	180/18	175/	146/40	
H3	٧/۴۴	٧/۶٩	V/99	V/9۵	V/ 1A	۷/۶۳	C3	۱۳۰/۸۰	184/28	۱۳۰/۰۰	174/19	1777/ • •	181/12	
H4	٧/٠١	٨/٠٠	٧/۰۰	٧/٩١	٧/۴۰	٧/٩١	C4	197/9.	142/4.	182/ • •	187/19	199/	18 <i>9/9</i> V	
H5	۷/ ۱۴	٧/۵۶	V/16	V/۵۵	٧/ ١٢	V/OP	C5	۱۳۴/۹۰	١٣۴/٨٣	180/00	180/20	180/00	180/14	
H6	٧/٠٨	٧/ ٣٣	٧/٠٨	V/YV	9/49	۷/۴۵	C6	110/01	119/77	114/	119/14	119/	110/97	
H7	٨/١٨	٨/٨٠	۸/۱۳	٨/۴۴	A/15	٨/٩٠	C7	۱۳۰/۵۰	177/97	۱۳۰/۰۰	187/09	۱۳۰/۰۰	187/19	
H8	1/90	1/61	۳/۸۸	۴/۰۶	٣/٨۶	۴/۲۰	C8	118/8.	110/08	114/**	118/08	114/	118/38	
H9	1/90	۱/۸۳	۳/۸۸	°/°°	٣/٨۶	۴/۴V	C9	19./.9	104/05	19.10	100/89	19./	100/41	
H10	۱/۴۵	1/1/1	۳/۸۸	۴/۰۹	٣/٨۶	19/10	C10	11773.	1/10	1117/ • •	11./10	1117/ • •	11./98	
H11	۴/۴V	۵/۲۰	1/171	1/ 9 V	1/171	1/VA	C11	119/01	119/97	114/	117/11	119/	119/97	
H12	۴/۴V	۵/۷V	1/171	١/٠٨	1/171	١/٠٨	C12	۱۳۸/۶۰	154/91	189/ • •	1977/VA	184/	1377/27	
H13	۳/۸۸	۴/۴۹	1/171	•/49	1/171	1/19	C13	1917/ • •	18./11	1987/9	191/11	191/	104/11	
H14	۳/۸۸	۴/۰۹	۴/۱۵	۳/۴۳	۳/۶۸	¥/9V	C14	18/0.	۱۷/۳۳	20/ • •	۴۴ /۸۱	۵۵/۰۰	0°/A1	
H15	۳/۸۸	۴/۰۶	19/10	۵/۹۰	۳/۶۸	۳/۶۴	C15	۶١/۶۰	۶۲/۲۰	۱۴/۰۰	10/19	۱۳/۰۰	10/199	
H16			۳/۵۹	۳/۳۸	۳/۲۶	۳/۹۳	C16	۵۵/۶۰	PP/AD	۴۵/۰۰	199/.7	۴۴/۰۰	۴۰/۴۰	
H17			۳/۵۹	۳/۹۲	۳/۲۶	Y/VA	C17			۳۶/۰۰	۳۵/۹۷	۳۵/۰۰	116 / JA	
H18			۳/۵۹	۲/۶۹	۳/۲۶	۳/۳۶								

جدول ٤. داده های تجربی و نظری طیف های HNMR و ¹³CNMR

۵-۳. واکنش جانشینی هسته دوستی آسیل: بررسی مکانیسم، حالت گذار و انرژی فعال سازی

ساختار بهینه شده ی حالت گذار TS I برای واکنش شماره ی ۱ افزایش هسته دوستی آسیل در شکل (۵) آمده است. بررسی طول پیوندهای این ساختار نشان می دهد که، طول پیوند O3–C13 که قبلا یک پیوند استری بوده است، افزایش یافته و از ۱/۳۴ آنگستروم به ۲/۲۸ آنگستروم رسیده است. به طوری که در حال شکسته شدن است و پیوند جدید آمیدی N4–C13 با طول ۱/۵۳ آنگستروم در حال تشکیل شدن است. ساختار حالت گذار شباهت بسیار زیادی به محصول واکنش را دارد. همچنین ساختار حالت گذار نشان می دهد که با خروج اتانول پیوند O1=C13 دوباره به حالت دو گانه با هیبرید ^{sp} با طول ۲/۲۲ آنگستروم بر می گردد.

شکل ۵. ساختار بهینه شده ی حالت گذار TS I برای واکنش شماره ۱

ساختار بهینه شده ی حالت گذار TS III برای واکنش افزایش هسته دوستی آسیل شماره ی ۳ در شکل (۶) آمده است. بررسی طول پیوندهای این ساختار نشان می دهد که، طول پیوند O3–C13 که قبلا یک عامل اسیدی بوده است، افزایش یافته و از ۱/۳۵ آنگستروم به ۲/۲۲ آنگستروم رسیده است به طوری که در حال شکسته شدن است و پیوند جدید آمیدی N4–C13 با طول ۱/۵۵ آنگستروم در حال تشکیل شدن است. ساختار حالت گذار شباهت بسیار زیادی به محصول واکنش را دارد. همچنین ساختار حالت گذار نشان می دهد که با خروج مولکول آب، پیوند O1=C13 دوباره به حالت دوگانه با هیبرید sp² با طول ۲/۱۲ آنگستروم بر می

شکل ۲. ساختار بهینه شده ی حالت گذار TSIII برای واکنش شماره ی ۳

بررسی مقادیر انرژی فعال سازی در سه واکنش افزایش هسته دوستی آمین به گروه کربونیل نشان می دهد که سرعت واکنش افزایش هسته دوستی در واکنش های ۱ و ۲ بیشتر از واکنش ۳ می باشد (جدول ۵). دلیل این افزایش نوع واکنش دهنده ی کربونیل دار می باشد. در واکنش های شماره ی ۱ و ۲، واکنش دهنده دارای گروه کربونیل استری و در واکنش شماره ی ۳، از نوع اسید کربوکسیلیک می باشد. با توجه به مکانیسم واکنش، خروج گروه ترک شونده ی آلکوکسی (TO-) راحت از هیدروکسیل (O-) می باشد. در واقع، گروه های آلکوکسی ترک شونده های بهتری نسبت به هیدروکسیل هستند. مقدار منفی تغییرات انتالپی نشان می دهد که هر سه واکنش گرمازا هستند. مقادیر Δ که که نشان می دهند که واکنش ها به صورت خود به خودی انجام پذیر می باشند. مقادیر ثابت تعادل بیان می کنند که هر سه واکنش به سمت محصول پیش می روند و بر گشت ناپذیرند. علاوه بر این

مقادیر برحسب کیلوژول برمول (kJ/mol)											
\mathbf{k}_r	k _f	\mathbf{k}_{eq}	ΔG^{\dagger}_{r}	$\Delta G^{\dagger}{}_{f}$	$\Delta \mathbf{H}^{\dagger}_{r}$	$\Delta H^{\dagger}{}_{f}$	ΔG	ΔH	ΔE_a	شماره واكتش	
1/•V×1•-**	۳/۷×۱۰ ^{-۲۴}	۱۱/۰۵×۱۰ ^۶	199/11	108/99	174/11	184/40	-4.11	- F 9/9V	144/44	١	
1/0F×1**	1/•V×1• ⁻¹⁰	۶/۳·×۱۰ ^۶	۲۰۰/۱۰	191/19	184/41	141/44	-41/44	-40/41	141/01	۲	
٩/٩٠×١٠-٣٥	۳/۰۷×۱۰-۳۷	۱۷/۵۰×۱۰ ^۶	۲۰۷/۸۷	17/11	111/94	141/.1	-40/20	-41/91	101/4.	٣	
مقادیر برحسب کیلوکالری برمول (kcal/mol)											
k _r	k _f	\mathbf{k}_{eq}	$\Delta \mathbf{G}^{\dagger}_{\mathbf{r}}$	$\Delta \mathbf{G}^{\dagger}_{\mathbf{f}}$	$\Delta \mathbf{H}^{\dagger}_{\mathbf{r}}$	$\Delta \mathbf{H}^{\dagger}_{\mathbf{f}}$	ΔG	ΔH	ΔE_a	شماره واكتش	
1/•Y×1•-**	4/0×114	11/1·×1· [*]	۴۷/۱۰	۴۷/۴۸	41/81	4./14	-9/82	-11/9.	41/.1	١	
1/2·×1·-**	۱/۰۴×۱۰ ^{-۳۵}	۶/۵·×۱۰ ^۶	F V/1AV	۳۸/۶۰	۴۳/۸۵	**/	-9/4.	-1./	44/11	۲	
٩/۶٠×١٠-٣٥	۴/۰۰×۱۰⁻۳	۱۷/V·X۱· ^۶	49/14	41/20	۴۵/۲۰	40/10	-٨/۵٣	-1./.4	46/11	٣	

جدول ٥ . مقادیر انرژی ، ثابت سرعت و ثابت تعادل واکنش ها در فاز حلال (متانول)

٤. نتيجه گيري

هدف از انجام این پروژه بررسی نظری تعدادی از مشتقات ایمیدازو[۲٫۱–۵]پیریمیدین به همراه واکنش های آن ها بوده است. این بررسی ها شامل بهینه سازی ساختارها، مطالعه سطح انرژی و مقایسه ی داده های تجربی و نظری IR وNMR بودند. نتایج به دست آمده از محاسبات نظری تطابق خوبی را با داده های تجربی نشان دادند. مقایسه ی سطح انرژی نشان داد که پیوند هیدروژنی می تواند نقش بسزایی در پایداری دو ایزومر حاصل از نوآرایی دیمروث (۱ و ۴) داشته باشد. بررسی انرژی فعال سازی برای سه واکنش افزایش هسته دوستی نشان داد که واکنش اتیل متیل آمین (۲) با ایزومرهای دارای عامل استری (۱ و ۴) بسیار سریع تر از واکنش آن

72

با ترکیب دارای عامل اسید کربو کسیلیک (۶) پیش می رود. این نتیجه نشان می دهد که خروج گروه ترک شونده ی اتو کسی بسیار راحت تر هیدرو کسیل می باشد. مقادیر انتالبی نشان از گرما زا بودن واکنش ها دارند. مقادیر انرژی آزاد گیبس نشان دادند که، برای انجام واکنش شماره ۳ انرژی بیشتری مورد نیاز است و علامت منفی آن نشان از خودبه خودی بودن واکنش ها بود. مقادیر ثابت تعادل نشان دادند که هر سه واکنش در جهت محصول پیش می روند و برگشت ناپذیرند. علاوه بر این، مقادیر ثابت تعادل رفت

٥. مراجع

[1] Verma, P., Pal, S., Chauhan, S., Mishra, A., Sinha, I., Singh, S., & Srivastava, V. (2020). Starch functionalized magnetite nanoparticles: A green, biocatalyst for one-pot multicomponent synthesis of imidazopyrimidine derivatives in aqueous medium under ultrasound irradiation. *Journal of Molecular Structure*, *1203*, 127410.

[2] Shaaban, M. R. (2013). Microwave assisted synthesis of bis and tris (ω -bromoacetophenones): versatile precursors for novel bis (imidazo [1, 2-a] pyridines), bis (imidazo [1, 2-a] pyrimidines) and their tris-analogs. *Chemistry Central Journal*, 7(1), 1-8.

[3] Gómez-García, O., Andrade-Pavón, D., Campos-Aldrete, E., Ballinas-Indilí, R., Méndez-Tenorio, A., Villa-Tanaca, L., & Álvarez-Toledano, C. (2018). Synthesis, molecular docking, and antimycotic evaluation of some 3-acyl imidazo [1, 2-a] pyrimidines. *Molecules*, 23(3), 599.

[4] Akbari A, Dekamin MG, Yaghoubi A, Naimi-Jamal MR. Novel magnetic propylsulfonic acidanchored isocyanurate-based periodic mesoporous organosilica (Iron oxide@PMO-ICS-PrSO3H) as a highly efficient and reusable nanoreactor for the sustainable synthesis of imidazopyrimidine derivatives. *Scientific Reports*. (2020);10(1):10646

[5] Kamal, A., Kumar, G. B., Nayak, V. L., Reddy, V. S., Shaik, A. B., & Reddy, M. K. (2015). Design, synthesis and biological evaluation of imidazopyridine/imidazopyrimidine-benzimidazole conjugates as potential anticancer agents. *MedChemComm*, *6*(4), 606-612.

[6] Tran, P. H., Bui, T. P. T., Lam, X. Q. B., & Nguyen, X. T. T. (2018). Synthesis of benzo [4, 5] imidazo [1, 2-a] pyrimidines and 2, 3-dihydroquinazolin-4 (1 H)-ones under metal-free and solvent-free conditions for minimizing waste generation. *RSC advances*, 8(63), 36392-36399.

[7] Rival, Y., GRASSY, G., & MICHEL, G. (1992). Synthesis and antibacterial activity of some Imidazo $[1, 2-\alpha]$ pyrimidine derivatives. *Chemical and pharmaceutical bulletin*, 40(5), 1170-1176.

[8] Mantipally, M., Gangireddy, M. R., Gundla, R., Badavath, V. N., Mandha, S. R., & Maddipati, V. C. (2019). Rational design, molecular docking and synthesis of novel homopiperazine linked imidazo [1, 2-a] pyrimidine derivatives as potent cytotoxic and antimicrobial agents. *Bioorganic & medicinal chemistry letters*, 29(16), 2248-2253.

[9] Sharma, N., Kumar, S., Maurya, I. K., Bhasin, K. K., Verma, A., Wangoo, N., ... & Sharma, R. K. (2016). Synthesis, structural analysis, antimicrobial evaluation and synergistic studies of imidazo [1, 2-a] pyrimidine chalcogenides. *RSC advances*, *6*(115), 114224-114234.

[10] Chen, X., Xu, W., Wang, K., Mo, M., Zhang, W., Du, L., ... & Shen, J. (2015). Discovery of a novel series of imidazo [1, 2-a] pyrimidine derivatives as potent and orally bioavailable lipoprotein-associated phospholipase A2 inhibitors. *Journal of medicinal chemistry*, 58(21), 8529-8541.

[11] Farag, A. M., & Fahim, A. M. (2019). Synthesis, biological evaluation and DFT calculation of novel pyrazole and pyrimidine derivatives. *Journal of Molecular Structure*, *1179*, 304-314.

[12] Zhang, X., & Geng, Z. (2016). Mechanism of the gold (I)-catalyzed synthesis of imidazo-

pyrimidines and imidazo-pyrazines via [3+ 2] dipolar cycloaddition: a DFT study. *RSC advances*, 6(67), 62099-62108.

[13] Semire, B., & Odunola, A. O. (2013). DENSITY FUNCTIONAL THEORY OF THE EFFICIENCIES OF 2-PHENYLIMIDAZO [1, 2-A] PYRIDINE AND 2-(M-METHOXYPHENYL) IMIDAZO [1, 2-A] PYRIMIDINE. *Chemistry*, 22(6).

[14] Fahim, A. M., Tolan, H. E., Awad, H., & Ismael, E. H. (2021). Synthesis, antimicrobial and antiproliferative activities, molecular docking, and computational studies of novel heterocycles. *Journal of the Iranian Chemical Society*, 1-17.

[15] Chatzopoulou, M., Martínez, R. F., Willis, N. J., Claridge, T. D., Wilson, F. X., Wynne, G. M., ... & Russell, A. J. (2018). The Dimroth rearrangement as a probable cause for structural misassignments in imidazo [1, 2-a] pyrimidines: A 15N-labelling study and an easy method for the determination of regiochemistry. *Tetrahedron*, 74(38), 5280-5288.

Theoretical Study of Some Imidazo[1,2-a]Pyrimidines: Structural Optimization, Mechanism and Spectroscopy

Maryam Khashi^{1*}, Safar Ali Beyramabadi², Abolghasem Davoodnia², Niloofar Vafaeenejad²

¹Young Researchers and Elite Club, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran ²Department of Chemistry, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, Iran

Submited: 15 September 2020, Revised: 01 December 2020, Accepted: 23 December 2020

Abstract

In this research, density functional theory calculations were used to optimize the structure of imidazo[1,2-a]pyrimidine derivatives and for comparing the theoretical and experimental data of NMR and FTIR spectra. All structures were optimized using the B3LYP/6-31+G(d,p) computational level. Comparison of energy levels showed that the hydrogen bonds can play an important role in the stability of isomers. Also, the activation energy of the three reactions was calculated by evaluation of the transition state energy. The study of the activation energy showed that isomers with ester functional group were participated faster than isomers with carboxylic acid functional group in the reactions of nucleophilic acyl substitution. Also, comparison of theoretical and experimental data of NMR and FTIR spectra showed good agreement with experimental data.

Keywords: Density Functional Theory, rearrangement, Dimroth, Imidazo[1,2-a]pyrimidine, Nucleophilic Acyl substitution.

*Corresponding author : Maryam Khashi

Address: Department of Chemistry, Mashhad Branch, Islamic Azad University, Mashhad, IranTel: 05138441324E-mail: maryamkhashi@mshdiau.ac.ir